

Βιρβιρίτσα πορπατεί, το Θεό παρακαλεί...

Ομάδα στόχος:

Η δραστηριότητα απευθύνεται σε μαθητές/τριες Ε' & ΣΤ' Δημοτικού.

Παιδαγωγικοί στόχοι:

Οι μαθητές/μαθήτριες:

- Να έρθουν σε επαφή με τις έννοιες: *λαϊκό δρώμενο, έθιμο, δοξασία, ευχή, επίκληση, προσευχή.*
- Να αναγνωρίσουν την αρχέγονη επιθυμία των ανθρώπων για ερμηνεία ή έλεγχο των φυσικών φαινομένων.
- Να διακρίνουν τις ειδοποιούς οργανικές σχέσεις ανάμεσα σε ένα λογοτεχνικό κείμενο (διήγημα) και σε ένα εκκλησιαστικό κείμενο (δέηση-προσευχή).

Τύπος δραστηριότητας:

- Παιχνίδι ρόλων
- Παράλληλη/συγκριτική επεξεργασία κειμένων

Διάρκεια:

3 διδακτικές ώρες

Υλικά:

- Μαρκadόροι υπογράμμισης
- Γλωσσικό πληροφοριακό υλικό
- Πηγές από το διαδίκτυο
- Μολύβια
- Η/Υ
- Εγκυκλοπαίδειες
- Χρωματιστά χαρτόνια
- Μαρκadόροι
- Ψαλίδια
- Υφάσματα
- Κορδέλες
- Λουλούδια
- Σχοινί

Προετοιμασία - Υπόβαθρο:

Βιβλία με θέμα τη λαογραφία (ενδεικτικά αναφέρονται):

- Λουκάτος, Σ. Δ. από τις εκδόσεις Φιλιππότη:
 - Πασχαλινά και της άνοιξης
 - Φθινοπωρινά
 - Τα καλοκαιρινά
 - Συμπληρωματικά του χειμώνα και της άνοιξης

- Μέγας, Γ. (2012), Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας, [α έκδοση 1958], Αθήνα: Εστία
- Ρωμαίος, Κ. (1980). *Κοντά στις ρίζες: έρευνα στον ψυχικό κόσμο του ελληνικού λαού*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας.

Στάδια υλοποίησης:

Πρώτος προβληματισμός/Αφόρμηση:

Στην ολομέλεια γίνεται αναπαραγωγή του τραγουδιού «Βιρβιρίτσα».

Ανάπτυξη δραστηριότητας:

- Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/τριες να εκφράσουν τις απόψεις τους για τις αιτιακές αποδόσεις που έκαναν οι άνθρωποι ανά τους αιώνες, γύρω από την προέλευση/δημιουργία των καιρικών φαινομένων.
- Ο/Η εκπαιδευτικός παροτρύνει τους μαθητές/τριες να ερευνήσουν την επιστημονική εξήγηση των καιρικών φαινομένων, σε επιστημονικά συγγράμματα αναρτημένα στο διαδίκτυο, μέσω Η/Υ που βρίσκονται στο εργαστήριο πληροφορικής ή σε εγκυκλοπαίδειες στη σχολική βιβλιοθήκη.
- Ο/Η εκπαιδευτικός και οι μαθητές/τριες συζητούν στην ολομέλεια, ώστε να εξαχθεί ένα συμπέρασμα γύρω από τη διάσταση των δύο θεωριών (θρησκευολογική προσέγγιση ≠ επιστημονική τεκμηρίωση).
- Ο/Η δάσκαλος/δασκάλα διαβάζει στην ολομέλεια το κείμενο «*Η Βιρβιρίτσα*», του Γεωργίου Βαλταδώρου και γίνεται σχολιασμός του περιεχομένου και του τρόπου που ζητείται από τον άνθρωπο η εμφάνιση βροχής με την επίκληση της «ανώτερης δύναμης».
- Στη συνέχεια, ακολουθεί προβληματισμός για πιθανή εμφάνιση της επιθυμητής βροχής, αλλά στην ακραία της μορφή (πλημμύρα).
- Οι μαθητές/τριες μέσω ιδεοθύελλας, αναφέρουν πιθανές ενέργειες/θεραπείες των ανθρώπων για αποτροπή ακραίων φαινομένων, όπως οι πλημμύρες. Οι ιδέες τους καταγράφονται από τον/την εκπαιδευτικό στον πίνακα.
- Ακολουθεί η ανάγνωση της προσευχής (η οποία είναι και λέξη-κλειδί που θα καταγραφεί στον πίνακα στο προηγούμενο βήμα) στον Αρχάγγελο Μιχαήλ και που επίσης αφορά την προστασία από ακραία φαινόμενα, όπως οι πλημμύρες.
- Οι μαθητές/τριες με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού, εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές, τόσο στο περιεχόμενο, όσο και στη δομή των δύο προαναφερθέντων αναγνωσμάτων.
- Γίνεται συσχετισμός και εξαγωγή συμπερασμάτων ως προς την πιθανή αποδοτικότητα τέτοιων μέσων (επικλήσεις, δοξασίες, προσευχές).
- Ο/Η εκπαιδευτικός καθοδηγεί τους μαθητές/τριες να προβληματιστούν και να εκφράσουν τις ιδέες τους σχετικά με τις ανθρώπινες ενέργειες που μπορούν να δράσουν αποτρεπτικά και να αποφέρουν ουσιαστικές λύσεις σε τέτοια ενδεχόμενα.

Αναστοχασμός:

Οι μαθητές/τριες αναλαμβάνουν να αναπαραστήσουν σε θεατρικό δρώμενο (μετά από διανομή ρόλων στην οποία καταλήγουν οι ίδιοι) το διήγημα «*Η Βιρβιρίτσα*», το οποίο περιλαμβάνει το λαϊκό έθιμο της περπερούνας ή βιρβιρίτσας. Η δημιουργία και η διακόσμηση της αμφίεσης της «βιρβιρίτσας» θα γίνει σύμφωνα με τις παρεμβάσεις και τις κατασκευές των μαθητών. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να τους δείξει ενδεικτικά την εικόνα από το εξώφυλλο του cd της Δόμνας Σαμίου «*Η περπερούνα*».

Πηγές - Βιβλιογραφία - Χρήσιμοι σύνδεσμοι για τη δραστηριότητα:

- Τραγούδι: *Βιρβιρίτσα*, σε ερμηνεία του Γιώργου Μεράντζα
<https://www.youtube.com/watch?v=wpjByNyqhK8>
- Κείμενο: Βαλταδώρος, Γ. (1989). *Η Βιρβιρίτσα και άλλα διηγήματα*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας, σ. 31-38
- Εικόνα από το cd της Δόμνας Σαμίου «*Η περπερούνα και άλλα τραγούδια του λαού μας για παιδιά*». Παραγωγή: Zodiac, Έτος έκδοσης: 1980. Ανακτήθηκε (07/12/21) από:
<https://www.domnasamiou.gr/?i=portal.el.songs&id=510>
- Η προσευχή στον Αρχάγγελο Μιχαήλ ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα (στις 07/12/21):
<https://www.ekklisiaonline.gr/proseyses/prosefchi-ston-archangelo-michail-o-mega-archangele-michail/>

Λέξεις - κλειδιά:

λαογραφία, λαϊκό δρώμενο, έθιμο, επίκληση-δέηση-προσευχή, βιρβιρίτσα/περπερούνα

Ομάδα σχεδιασμού εκπαιδευτικής δραστηριότητας:

Αντώνης Δ. Αντωνίου

Υπεύθυνος Σχολικών Δραστηριοτήτων ΔΠΕ Μαγνησίας

Ευαγγελία Α. Αντωνίου

Εκπαιδευτικός ΠΕ70 σε Ζώνη Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (ΖΕΠ)

Βιρβιρίτσα πορπατεί, το Θεό παρακαλεί...

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ακούστε το τραγούδι «Βιρβιρίτσα»

<https://www.youtube.com/watch?v=wpjByNyqhK8>

1. Ας σκεφτούμε... Πού πιστεύετε ότι απέδιδαν την προέλευση/δημιουργία των καιρικών φαινομένων οι άνθρωποι τα παλιότερα χρόνια;
.....
.....
2. Αφού μεταβείτε στο εργαστήριο πληροφορικής ή/και στη σχολική βιβλιοθήκη, να αναζητήσετε την επιστημονική εξήγηση των καιρικών φαινομένων (όπως η βροχή), είτε στο διαδίκτυο, είτε στις διαθέσιμες εγκυκλοπαίδειες. Κατόπιν, καταγράψτε τις βασικές πληροφορίες των όσων βρήκατε, στο πλαίσιο που ακολουθεί.

Η επιστήμη λέει ότι...

3. Ακούστε την ανάγνωση του κειμένου «*Η Βιρβιρίτσα*», του Γεωργίου Βαλταδώρου και σχολιάστε το περιεχόμενο και τον τρόπο που ο άνθρωπος ζητά την εμφάνιση βροχής από μία «άνωτερη δύναμη».
4. *Τι θα γίνει όμως αν...* Μπορεί τελικά η παράκληση να ακουστεί και να εμφανιστεί πράγματι, βροχή. *ΑΝ όμως φουντώσει, ΑΝ το νερό μας περικυκλώσει, τότε μήπως ΦΟΒΟΣ θα μας ζώσει;*
 - α) Τι λέτε να συμβεί αν αντί για βροχή, έρθει πλημμύρα;
 - β) Σκεφτείτε και αναφέρετε πιθανές ενέργειες/θεραπίες των ανθρώπων για να προλάβουν ή να αντιμετωπίσουν ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως οι πλημμύρες.
.....
.....

5. Ακούστε με προσοχή την έκκληση στον Αρχάγγελο Μιχαήλ (προσευχή), η οποία αφορά την προστασία από ακραία φαινόμενα, όπως οι πλημμύρες και προσπαθήστε να εντοπίσετε ομοιότητες και διαφορές, τόσο στο περιεχόμενο, όσο και στη δομή με το κείμενο της «Βιρβιρίτσας».

«Ω Μέγα Αρχάγγελε Μιχαήλ! Βοήθει με τον αμαρτωλόν δούλον Σου (όνομα), σώσον με από σεισμού, πλημμύρας και πυρός, από αοράτων εχθρών, από ανοήτου θανάτου, από παντός κακού και από πονηρών δαιμόνων, Μέγα Μιχαήλ Αρχάγγελε Κυρίου, νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν».

6. α) Πόσο αποτελεσματικά μέσα για την καταπολέμηση τέτοιων φαινομένων είναι οι επικλήσεις, οι δοξασίες και οι προσευχές;

β) Σκεφτείτε και σημειώστε τις δικές σας ιδέες σχετικά με τις ανθρώπινες ενέργειες που μπορούν να δράσουν αποτρεπτικά και να αποφέρουν ουσιαστικές λύσεις σε τέτοια φαινόμενα.

7. *Ας παίξουμε!*

Μοιράστε ρόλους και μεταφέρετε σε θεατρικό δρώμενο το διήγημα «Η Βιρβιρίτσα», στο οποίο περιλαμβάνεται το λαϊκό έθιμο της περπερούνας ή βιρβιρίτσας.

Εκτός από ηθοποιοί και σκηνοθέτες, αναλάβετε να γίνετε ενδυματολόγοι και σκηνογράφοι, διακοσμώντας τον χώρο και την αμφίεση (φορεσιά) της «βιρβιρίτσας»!

Μπορείτε να πάρετε ιδέες από την εικόνα.

